

تفسیر علمی قرآن کاری عبث است/ قرآن؛ سرچشمه همه معارف اصیل اسلامی

طی دو قرن اخیر تفاسیر متعددی بر قرآن کریم نگارش یافته که در آنها کوشش شده یک «تفسیر علمی» به معنای علوم جدید غربی از کلام جاویدان خداوند متعال انجام گیرد که کاری عبث است.

طی دو قرن اخیر تفاسیر متعددی بر قرآن کریم نگارش یافته که در آنها کوشش شده یک «تفسیر علمی» به معنای علوم جدید غربی از کلام جاویدان خداوند متعال انجام گیرد که کاری عبث است.

به گزارش خبرنگار مهر، متن زیر پیشگفتار سیدحسین نصر، استاد مطالعات اسلامی دانشگاه جرج واشنگتن بر دانشنامه معاصر قرآن کریم است که اخیراً برای چاپ جدید و ترجمه ترکی نوشته شده است.

قرآن کریم برای ما مسلمانان نصّ کلام الهی و سرچشمه همه معارف اصیل اسلامی و پایه شریعت و اصول ساختار اجتماعی، اخلاقی و هنرهای اسلامی است؛ از سفر تا معماری، از علوم تا فلسفه و از قوانین حاکم بر جامعه تا حیات روانی و روحی انسان. هیچ ­ یک از ساحت ­ های ­ اسلام و جنبه ­ های تمدن اصیل اسلامی نیست که از این بحر لایزال و بی ­ کران منبعث نشده باشد.

مسلمانان طی قرون متمادی به تفسیر و تعبیر حقایق و تعالیم قرآن ­ کریم پرداخته ­ اند. این امر با پیامبر اکرم (ص) آغاز شد. احادیث و سنن نبوی اولین تفسیر بر کتاب آسمانی اسلام است. طی قرون این دو منبع اصلی اسلام یعنی قرآن ­ کریم و احادیث نبوی که برای پیروان تشیع، روایات ولوی مکمل آن است، مورد بحث و بررسی و تفسیر قرار گرفته اند. این روند بیش از چهارده قرن است، استمرار یافته و هر نسل مطابق احتیاجات خود به این امر پرداخته و تا هنگام فرارسیدن ساعت به معنای قرآنی آن چنین خواهد بود.

مفسرین قرآن ­ کریم از دیدگاه های گوناگون به بررسی و تفسیر کلام خداوند پرداخته ­ اند، از تفاسیری که بر لسان قرآن و معانی ظاهری آن متمرکز است تا تفاسیر عرفانی و صوفیانه. نیاکان ما حتی تحقیقات متعددی درباره انواع تفسیر و روش ­ های گوناگون مفسران انجام داده ­ اند که به «طبقات ­ المفسرین» معروف است. علم تفسیر بسیار گسترده و برای درک معارف اسلامی بنیادین است و دانش آن نه تنها برای شناخت مراتب معانی متن قرآن ­ کریم، بلکه برای درک غنای فکری و معنوی اسلام ضروری است و آثار متباینی را در بر می ­ گیرد؛ از تفاسیر لغوی و تاریخی زمخشری و طبری تا تفاسیر درونی و عرفانی امام جعفر صادق (ع)، ابن ­ عربی و میبدی و از تفسیر دایرةالمعارفی فخرالدین رازی تا تفسیر «المیزان» علامه ­ طباطبایی که از انحاء تفاسیر قبلی استفاده شده ­ و در عین حال رنگ خاص شیعی، عرفانی و فلسفی دارد. متأسفانه هنوز یک کتاب علمی و جامع وجود ندارد که ذکر تمام تفاسیر عرفانی و غیر عرفانی را در بر بگیرد و اهمّ آنها، اگر نه همه این آثار را بشناساند.

واژه «دانشنامه» که برای عنوان این کتاب (دانشنامه معاصر قرآن ­ کریم) برگزیده شده؛ واژه فارسی است که توسط ابن ­ سینا در معارف اسلامی به زبان فارسی شهرت یافت، هنگامی که او یک دوره فلسفه مشائی را برای نخستین ­ بار به زبان فارسی تألیف کرد و نام آن را «دانشنامه علانی» گذاشت. بعداً استعمال این واژه بین فارسی ­ زبانان گسترش یافت و درباره دانش ­ های گوناگون به کار برده شد. این واژه مخصوصاً در قرن اخیر بیشتر مورد استفاده قرار گرفت و معانی نوینی بر آن افزوده شد، مانند معنای «دیپلم» که از زبان فرانسوی وارد زبان فارسی شده بود. مؤلفان این کتاب از معنای سنتی «دانشنامه» که همان «کتاب علمی» است استفاده کرده ­ اند. در واقع «دانشنامه معاصر قرآن ­ کریم» یک نوع تفسیر بر کتاب آسمانی ما مسلمانان است.

نکته مهم دیگری که باید به آن اشاره کرد، به کار بردن صفت «معاصر» در عنوان این کتاب است. «معاصر» را نباید با «متجدد» اشتباه کرد. هر چه معاصر و امروزی است؛ متجدد نیست. یکی دانستن واژه های معاصر و امروزی به معنای واقعیت داشتن در زمان حال از یک سو و متجدد از سوی دیگر اشتباهی سخیف است که از نظر ویراستار محترم این کتاب سخت مطرود است، بلکه «معاصر» در عنوان این کتاب، به معنای «توجه داشتن به جهان امروزی و نیازهای فکری و دینی معاصران» است، بدون این که متجددمآبانه و تجددگرایانه باشد.

طی دو قرن اخیر تفاسیر متعددی بر قرآن ­ کریم نگارش یافته که در آنها کوشش شده یک «تفسیر علمی» به معنای علوم جدید غربی از کلام جاویدان خداوند متعال انجام گیرد، از تفسیر الاسکندرانی تا تفسیر موریس بوکای. عبث

بودن این نوع کوشش shy&ها در این است که علوم غربی که سعی شده توسط این نوع مفسران با حقایق قرآنی هماهنگ نشان داده شود؛ اکنون خود از دیدگاه همان علوم غربی به صورت تحول یافته آنها تا حد زیادی مردود است. این نوع کوشش shy&ها را نباید با تفاسیر علمی سنتی که در طول تاریخ اسلام تدوین شده اشتباه کرد، زیرا علوم اسلامی سنتی مبتنی بر یک جهان shy&بینی است که به کلی با جهان shy&بینی علوم جدید فرق دارد. خوشبختانه سرویراستار دانشمند این دانشنامه کاملاً بر این امر مهم واقف بوده و در این کتاب پر ارج دچار این اشتباه متأسفانه رایج نشده shy&اند و در دام این توهم نیفتاده shy&اند که می shy&توان یک علم متغیر و محدود به یک زمان خاص را با کلام ازلی حق shy&تعالی تطبیق داد.

لازم است در این مختصر اشاره shy&ای نیز به سرویراستار این اثر آقای دکتر سید سلمان صفوی شود. ایشان از افراد نادری هستند که هم بر علوم حوزوی اعم از عقلی و نقلی تسلط کامل دارند، هم بر تفکر غربی و از یک دانشگاه معتبر انگلیسی (SOAS) درجه دکترا اخذ کرده shy&اند. وانگهی ایشان وارث سنت معنوی شیخ صفی shy&الدین اردبیلی و طریقت صفوی هستند که در حفظ و احیای آن مبادرت ورزیده shy&اند و طبعاً علاقه نه فکری - تاریخی، بلکه وجودی به تصوف و عرفان دارند و بنده خود در خانه خدا و حوالی آن شاهد نیایش shy&های طویل باطنی ایشان بوده shy&ام.

آقای دکتر صفوی نه تنها آثار متعددی در زمینه shy&های دینی و عرفانی نگاشته shy&اند، بلکه توانسته shy&اند ساختار نهفته مثنوی shy&معنوی مولانا را کشف کرده، در این زمینه کتابی بس مهم به زبان انگلیسی به طبع برسانند. (The Structure of Rumi's Mathnawi, London, ۲۰۰۶) وانگهی این رشته از تحقیقات جنبه خانوادگی یافته و همسر محترم فاضل ایشان دکتر مهوش shy&السادات علوی نیز اثری در همین راستا تألیف کرده shy&اند.

با توجه به این زمینه استثنائی علمی و پژوهشی؛ آقای دکتر صفوی بر آن شدند تا یک مرکز مهم تحقیقات اسلامی در لندن دائر کنند و مجله وزینی تحت عنوان «فلسفه متعالیه» به وجود آوردند که اکنون یکی از نشریات دوره shy&ای مهم در زمینه فلسفه و تبعات اسلامی است. کتاب فعلی ادامه خدمات شایان این دانشمند پرفضیلت به معارف اسلامی است.

«دانشنامه معاصر قرآن shy&کریم» (قم. انتشارات سلمان shy&-آزاده. ۱۳۹۶ش.) در بیش از ۱۲۰۰ صفحه هم به سوره shy&های قرآنی می shy&پردازد، هم به متفکران بزرگ دینی که به مطالعات قرآنی پرداخته shy&اند، هم به مفاهیم واژه shy&های کلیدی و بنیادی کتاب آسمانی ما مسلمانان و هم به جوانب دیگر مربوط به کلام خداوند متعال و تفاسیر آن. این مطالب به زبان سلیس و روان بیان شده و بر پایه قوی علمی به معنای سنتی آن استوار است. این کتاب و مرجع مهم که هم سنتی است، هم معاصر؛ با حفظ اصالت علمی و توجه به نیاز به کسب دانش قرآن shy&کریم، برای فارسی shy&زبانان این دوران از تاریخ تدوین شده و علوم قرآنی و دانش shy&های مربوط به آن را با زبانی رسا در اختیار علاقه shy&مندان این معارف بنیادی قرار داده است.

راقم این سطور امیدوار است این اثر مهم نه تنها بین فارسی shy&زبانان ایران، افغانستان، هند، پاکستان، تاجیکستان و ازبکستان اشاعه یابد، بلکه به زبان shy&های دیگر اسلامی (مانند ترکی، اردو، اندونزیایی و عربی) و هم shy&چنین زبان انگلیسی ترجمه شود. این اثر یقیناً از کتب بنیادی است که در دوران اخیر در زمینه قرآن shy&شناسی و معارف اسلامی به زبان فارسی نگارش یافته است.

از درگاه احدیت برای حکیم دانشمند آقای دکتر سید سلمان صفوی و همکارانشان طلب توفیق کرده، دعا می shy&کنم این کتاب هر چه بیشتر اشاعه یابد.

حافظا در کنج فقر و خلوت شب های تار تا بود وردت دعا و درس قرآن غم مخور

وَ التَّوْفِيقَ مِنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ

سیدحسین نصر

واشنگتن؛ دی shy&ماه ۱۳۹۷ / جمادی shy&الاول ۱۴۴۰

یادآور می شود، دانشنامه معاصر قرآن کریم به سرپرستی علمی و سرویراستار سید سلمان صفوی توسط آکادمی مطالعات ایرانی لندن در قم و لندن همزمان با دهه محرم حسینی ۱۳۹۶ منتشر شد. این دانشنامه دارای ۷۱۹ مدخل،

یک میلیون کلمه و ۱۲۲۰ صفحه قطع رحلی است. دانشنامه مذکور در حال ترجمه به زبان ترکی استانبولی در ترکیه است که سال آینده به پایان می‌رسد.